

16.11.2023

EOAK/5730/2022

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Heli Karjalainen-Michael

LASTENSUOJELUN MENETTELY YHTEYDENPIDON RAJOITTAMISESSA

1 KANTELU

Kantelijat arvostelivat A:n yhteistoiminta-alueen (1.1.2023 lukien B:n hyvinvointialue) sosiaaliviranomaisen menettelyä lastensuojeluasiassa.

Kantelijat kertoivat, että heidän [pvm] 2021 syntynyt lapsensa on sijoitettu kiireellisesti heti syntymänsä jälkeen. Kantelijoiden mukaan he eivät ole saaneet tavata lastaan maaliskuuhun 2022 mennessä kuin kaksi kertaa yhteensä neljän tunnin ajan.

Kirjoituksen mukaan kantelijat eivät myöskään saaneet oikea-aikaisesti kirjallista päätöstä lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä. Kirjoituksen mukaan päätös on tehty ja annettu kantelijoille vasta noin kolme kuukautta sen jälkeen, kun se on ollut jo tosiasiallisesti voimassa.

Kirjoituksen mukaan kantelijoille ei ole toimitettu lapsen asiakassuunnitelmaa, eivätkä he ole saaneet kutsua huhtikuussa 2022 pidettyyn lapsen asiakassuunnitelmanneuvotteluun.

Lisäksi kantelussa arvosteltiin sitä, etteivät kantelijat saaneet tekemäänsä muistutukseen vastausta.

2 SELVITYS

B:n hyvinvointialue antoi kantelun johdosta lausunnon (jatkossa selvitys).

Asiaa ei voitu vielä tämän selvityksen perusteella ratkaista. Varasin kantelua koskevalla ajanjaksolla vs. sosiaalityöntekijänä toimineelle C:lle ja vt. sosiaalityön päällikkönä toimineelle D:lle mahdollisuuden antaa selvityksensä asiassa. B:n hyvinvointialue antoi asiassa lisälausunnon, jonka liitteenä oli johtavan sosiaalityöntekijän E:n selvitys (jatkossa lisäselvitys).

Jäljennökset selvityksestä ja lausunnoista liitetään oheen tiedoksi kantelijalle.

Käytössäni on ollut myös seuraavat asiakirjat:

- lapsen asiakasasiakirjakirjaukset [pvm]
- asiakaskertomusmerkintä, kotikäynti [pvm]
- päätös yhteydenpidon rajoittamisesta [pvm]
- asiakassuunnitelmat [pvm] ja [pvm]

- hallinto-oikeuden päätökset lasten huostaanotosta ja sijaishuoltoon sijoittamisesta, päätökset kiireellisestä sijoittamisesta ja sen jatkamisesta sekä yhteydenpidon rajoittamisesta
- Aluehallintoviraston päätös [pvm] ja vastaus [pvm]

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat pääpiirteittäin ja tutkinnan rajaus

Kantelijoiden nyt kysymyksessä oleva lapsi on syntynyt 2021. Lapsi on välittömästi syntymänsä jälkeen sijoitettu kiireellisesti, koska sosiaaliviranomainen on arvioinut, että puutteet lapsen huolenpidossa vaarantavat välittömästi lapsen terveyden ja kehityksen. Kiireellinen sijoitus on tehty yhteistyössä - - - sosiaalipäivystyksen kanssa. Asiassa on tehty päätös, josta kantelijat ovat valittaneet hallinto-oikeuteen. F:n hallinto-oikeudesta saadun tiedon mukaan hallinto-oikeus on [pvm] antamallaan päätöksellä pysyttänyt päätökset kiireellisestä sijoituksesta ja sen jatkamisesta voimassa. Hallinto-oikeus on myös hyväksynyt lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevan hakemuksen, ja kantelijoiden lisäkirjelmästä on pääteltävissä, ettei asiaan ole tullut muutosta korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

Toimivaltainen sosiaaliviranomainen on tehnyt [pvm] päätöksen, joilla se on rajoittanut lapsen ja kantelijoiden tapaamisia siten, että ne järjestetään valvottuina.

Sosiaaliviranomainen on niin ikään tehnyt toisen päätöksen yhteydenpidon rajoittamisesta [pvm], jolla se on päättänyt, ettei lapsen olinpaikkaa ilmoiteta kantelijoille.

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on Suomen perustuslain 109 §:n mukaan valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtävänsä hoitaessaan oikeusasiamies valvoo perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Oikeusasiamies ei voi muuttaa tai kumota tuomioistuinten ratkaisuja, määrätä niitä muutettavaksi tai määrätä asiaa uuteen oikeuskäsittelyyn. Riippumattomien tuomioistuinten ja ylimmän laillisuusvalvojan toimivallanjako huomioon ottaen oikeusasiamies ei voi uudelleen ryhtyä käsittelemään asiaa, jonka tuomioistuin on sille kuuluvan toimivallan nojalla ratkaissut.

Kysymyksissä olevat yhteydenpidon rajoituspäätökset ovat sellaisia, joihin kantelijat ovat voineet lastensuojelulain 89 §:n ja 90 §:n nojalla hakea muutosta hallintotuomioistuimelta. Saadun tiedon mukaan kantelijat ovatkin valittaneet mainituista yhteydenpidon rajoituspäätöksistä F:n hallinto-oikeuteen. F:n hallinto-oikeuden minulle toimittamista päätöksistä ilmenee, että se on kumonnut molemmat yhteydenpidon rajoituspäätökset. Korkeimman hallinto-oikeuden kirjaamosta saadun tiedon mukaan mainittuihin päätöksiin ei ole haettu muutosta.

Päätin ottaa kantelun tutkittavakseni siltä osin, kuin siinä arvostellaan sosiaaliviranomaisen menettelyä lapsen ja kantelijoiden yhteydenpidon rajoittamisessa kiireellisen sijoituksen aikana, sillä asialla saattaa olla merkitystä kantelijoiden ja heidän lapsensa perusoikeuksien toteutumiselle viranomaisessa. Edellä oikeusasiamiehen tehtävistä ja tuomioistuimen toimivallasta sanottu huomioon ottaen päätöksessäni en kuitenkaan ota kantaa siihen, onko yhteydenpidon rajoittamiselle ollut lastensuojelulain mukaiset perusteet.

3.2 Eduskunnan oikeusasiamiehen tietojensaantioikeus

Saatuani asiassa B:n hyvinvointialueen selvityksen pyysin sitä vielä varaamaan kantelua koskevalla ajanjaksolla vs. sosiaalityöntekijänä ja vt. sosiaalityön päällikkönä toimineille henkilöille tilaisuuden antaa selityksensä asiassa. Selityspyynnössäni olin ilmoittanut, että tilaisuus tulisi varata siitäkin huolimatta, että kyseiset henkilöt eivät enää olisi näissä virkatehtävissä. Samalla varasin B:n hyvinvointialueelle mahdollisuuden lisälausunnon antamiselle.

Sen sijaan, että olisin saanut pyytämiltäni henkilöiltä selityksen asiassa, minulle toimitettiin B:n hyvinvointialueen lisälausunnon liitteenä johtavan sosiaalityöntekijän selvitys asiassa. Johtavan sosiaalityöntekijän mukaan hän oli selvittänyt asiaa mainituilta viranhaltijoilta. Saamastani lisäselvityksestä ei ilmennyt, miksi minulle ei toimitettu pyytämiäni viranhaltijoiden selityksiä asiassa.

En tässä vaiheessa katso tarkoituksenmukaiseksi enää pyytää uudelleen viranhaltijoiden selitystä asiaan.

Pidän kuitenkin aiheellisena korostaa eduskunnan oikeusasiamiehen tietojensaantioikeutta ja sen merkitystä kantelujen tutkimisessa.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 7 §:n mukaan oikeusasiamiehen oikeudesta saada laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot säädetään perustuslain 111§:n 1 momentissa. Jotta oikeusasiamies voi toteuttaa hänelle perustuslaissa asetettua tehtävää valvoa perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista, viranomaisten ja muiden julkista tehtävää hoitavien tulee antaa oikeusasiamiehelle hänen laillisuusvalvontaansa varten pyytämät selvitykset.

Oikeusasiamiehelle annettava selvitykset ovat oikeudellisesti merkityksellisiä kirjallisia todistuksia, koska ne muodostavat pääosan siitä näytöstä, jonka perusteella kantelun kohteen toimintaa arvioidaan ylimmän laillisuusvalvojan kirjallisessa kantelumenettelyssä. Ylimmän laillisuusvalvojan pyytämän selvityksen antamatta jättäminen tai sen antaminen tietoisesti puutteellisena tai totuudenvastaisena on vastoin perustuslaissa ja eduskunnan oikeusasiamiehestä annetussa laissa asetettua velvoitetta antaa ylimmälle laillisuusvalvojalle tämän tarvitsemat tiedot.

3.3 Oikeus saada valituskelpoinen päätös lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä

Kantelijoiden mukaan he ovat saaneet tietää ensimmäisen kerran heidän ja [pvm] syntyneen lapsensa yhteydenpidon rajoittamisesta (olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä) saatuaan päätöksen postitse [pvm].

Selvityksen mukaan lapselle on tehty yhteydenpidon rajoitus [pvm]. Päätöksellä on salattu [kantelijoilta] lapsen sijaishuoltopaikka ja perhehoitajien henkilöllisyys. Selvityksen mukaan ”sosiaalipäivystyksen työntekijät ovat kertoneet vanhemmille päätöksestä [pvm] lapsen kiireellisen sijoituksen yhteydessä”.

Selvityksessä todetaan, että sosiaalityöntekijä on yrittänyt tavoittaa kantelijoita puhelimitse vauvan kiireellisen sijoituksen jälkeen, mutta he eivät ole vastanneet. Selvityksessä todetaan myös, että ”- - - sosiaalitoimen näkemyksen mukaan vanhemmat ovat olleet tietoisia yhteydenpidon rajoituksesta ja siitä, että perhehoitajien henkilöllisyyttä ei kerrota heille”. Kantelijat ovat selvityksen mukaan olleet tietoisia siitä, että he voivat välittää perhehoitajille toiveita hoidosta vain sosiaalityöntekijöiden välittämänä.

Lisäselvityksen mukaan päätös olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä on tehty alkujaan suullisesti ja inhimillisen virheen vuoksi se on unohtunut välittömästi kirjata kirjalliseen muotoon. Virhe on huomattu vasta [pvm], jonka jälkeen päätös on tehty kirjallisesti ja toimitettu kantelijoille tiedoksi.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Hallintolain 43 §:n mukaan hallintopäätös on annettava kirjallisesti. Päätös voidaan antaa suullisesti, jos se on välttämätöntä asian kiireellisyyden vuoksi. Suullinen päätös on viipymättä annettava myös kirjallisena oikaisuvaatimusohjeineen tai valitusosoituksineen. Määräaika oikaisuvaatimuksen tekemiseen tai muutoksenhakuun alkaa kirjallisen päätöksen tiedoksisäännistä siten kuin siitä erikseen säädetään.

Hallintolain 44 §:n 2 momentin mukaan annettaessa suullinen päätös asianosaiselle on ilmoitettava, miten asia on ratkaistu, ja selostettava ratkaisun perustelut.

Hallintolain 54 §:n mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla. Viranomaisen on annettava tiedoksi myös sellainen päätös, johon liittyy muutoksenhakukielto.

Lastensuojelulain 62 §:n mukaan sijaishuollossa olevan lapsen oikeutta pitää yhteyttä vanhempiinsa tai muihin hänelle läheisiin henkilöihin saadaan säännöksen edellytysten täytyessä lain 63 §:ssä tarkoitetulla päätöksellä rajoittaa, jos yhteydenpidosta ei ole voitu 30 §:ssä tarkoitetussa asiakassuunnitelmassa tai erityisestä muusta syystä muutoin sopia lapsen ja hänen vanhempiansa tai muiden läheistensä kanssa.

Lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä on tehtävä yhteydenpidon rajoituspäätös (63 §:n 3 mom.).

Lastensuojelulain 89 §:n 3 momentin mukaan muutosta 63 §:ssä tarkoitetussa yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Lastensuojelulain 90 §:n mukaan hyvinvointialueen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään asioissa, jotka koskevat 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista (1 mom. 6 kohta).

Saamani selvityksen mukaan kantelijoille on kerrottu heti lapsen kiireellisen sijoituksen alussa suullisesti siitä, etteivät viranomaiset luovuta kantelijoille tietoa heidän lapsensa sijaishuoltopaikasta eikä perhehoitajasta.

Vaikuttaa siis siltä, että sosiaaliviranomainen katsoo asiassa olleen kysymys suullisesta päätöksestä, jonka saattaminen kirjalliseen muotoon on unohtunut.

Asiaa tutkiessani kiinnitin kuitenkin huomiotani siihen, että yhdessäkin minulle toimitetussa lapsen asiakasasiakirjakirjauksessa tai muussakaan asiakirjassa ei ollut mainintaa siitä, että lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä olisi kerrottu tai myöhemminkään keskusteltu kantelijoiden kanssa.

Lapsen asiakasasiakirjoista sen sijaan ilmenee, että kantelijat ovat tiedustelleet lapsen olinpaikkaa hänen asioistaan vastaavalta sosiaalityöntekijältä. Esimerkiksi 9.12.2021 lähettämässään sähköpostiviestissä toinen kantelijoista on lähettänyt sosiaalityöntekijälle seuraavansisältöisen sähköpostiviestin: "Missä tyttövuovamme on? Haluamme nähdä hänet heti, kuten viikko sitten neuvottelussa oli puhetta".

Asiakirjoista ei ilmene, että sosiaalityöntekijä olisi tuossakaan vaiheessa havahtunut siihen, ettei asiassa ole tehty kirjallista valituskelpoista päätöstä.

Myöskään kantelijoiden toimittamassa - - - sosiaali- ja kriisipäivystyskeskuksen tapahtumalomakkeessa, johon muutoin oli kirjattu lapsen kiireelliseen sijoitukseen johtaneet yksityiskohdat, ei ollut mainintaa siitä, että sosiaalityöntekijä olisi keskustellut sosiaalipäivystyksen kanssa lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä tai että sosiaalipäivystys olisi keskustellut asiasta kantelijoiden kanssa.

Näin ollen en voi tietää, mihin perustuu sosiaaliviranomaisen väite siitä, että kantelijoille olisi kerrottu asiasta lapsen sijoituksen alussa tai että he olisivat olleet siitä tietoisia.

Hallintolain 44 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa (HE 72/2002 vp, s. 107) todetaan suullisen päätöksen sisältövaatimuksista muun ohella, että asianosaisten oikeusturvan kannalta on tärkeää, että päätöksen keskeinen sisältö tuodaan perustellusti esille myös suullisen päätöksen yhteydessä. Lisäksi todetaan, että viranomaisen tulisi myös varmistua siitä, että asianosainen todella ymmärtää asian lopputuloksen ja sen merkityksen oikeusasemansa kannalta.

Kuten edellä jo totesin, lapsen asiakasasiakirjoista ei löytynyt kirjauksia siitä, että asiassa olisi tehty suullinen päätös tai edes keskustelu kantelijoiden kanssa lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä. Tämän vuoksi minun ei ole tältä osin mahdollista ottaa kantaa menettelyyn enemmälti.

Korostan kuitenkin, että lastensuojelulain 33 §:n mukaan lastensuojelun työntekijöiden tulee merkitä lasta koskeviin asiakasasiakirjoihin lastensuojeluasian 26 §:n 1 momentissa tarkoitettu vireille tulosta lähtien kaikki lapsen tai nuoren tarvitsemien lastensuojelutoimenpiteiden järjestämiseen vaikuttavat tiedot sekä toimenpiteiden suunnittelun, toteuttamisen ja seurannan kannalta tarpeelliset tiedot. Erityisesti silloin, kun kysymys on tapahtumista, jotka perustuvat viranomaisen suulliseen menettelyyn, ainoastaan yksityiskohtaisten kirjausten avulla voidaan jälkikäteisvalvonnassa arvioida viranomaisen toiminnan oikeellisuutta.

Kantelijoiden lapselle on tehty ja lähetetty päätös yhteydenpidon rajoittamisesta (olinpaikan ilmoittamatta jättämisestä) noin kolme kuukautta sen jälkeen, kun heidän lapsensa on sijoitettu kiireellisesti. Katson, että sosiaaliviranomaisen menettely on johtanut siihen, etteivät kantelijat ole voineet turvautua heille perustuslaissa turvattuihin oikeussuojakeinoihin oikea-aikaisesti. Olen arvioinnissa ottanut huomioon sen, että rajoittaminen ilman kirjallista päätöstä on jatkunut poikkeuksellisen pitkään ja kysymys on ollut kantelijoiden vastasyntyneestä lapsesta.

Pidän tapahtunutta menettelyvirhettä (viivettä) kirjallisen päätöksen tekemisessä ja sen tiedoksiannossa perusoikeutena turvattun oikeusturvan kannalta vakavana. Korostan, että kirjallinen päätös on tehtävä viivymättä sen jälkeen, kun asiasta on suullisesti päätetty.

Päätöksen viivytyksettömällä tiedoksiannolla on merkitystä erityisesti asianosaisen mahdollisuuksiin reagoida päätökseen riittävän nopeasti hakemalla siihen muutosta tai esimerkiksi päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämistä.

Toimenpiteeni ilmenevät kohdassa 4.

3.4 Lapsen ja vanhempien tapaamisista sopiminen ja päätöksenteko

Kantelukirjoituksen mukaan kantelijat eivät ole saaneet tavata [pvm] syntynyttä lastaan kuin kaksi kertaa, yhteensä neljä tunnin ajan maaliskuuhun 2022 mennessä. Kirjoituksen mukaan tapaamisia on peruttu useaan kertaan, eivätkä sosiaalityöntekijät ole suostuneet järjestämään korvaavia tapaamisia.

Selvityksen mukaan kantelijat ovat tavanneet lastaan valvotusti kiireellisen sijoituksen aikana kahden viikon välein kahden tunnin ajan. Selvityksessä todetaan, että kantelijat ovat saaneet vaikuttaa tapaamisaikoihin, kuten päivämäärään ja kellonaikoihin. Selvityksen mukaan vanhemmat ovat tuoneet toiveitaan esille sähköpostitse ja asiakassuunnitelmanneuvotteluissa.

Selvityksessä todetaan, että ”tapaamiset järjestettiin aluksi - - -, mutta tapaamispaikka vaihdettiin - - - lapsen isän terveysystävä”. Tapaamisten peruuntumisista todettiin, että aikavälillä [pvm] –[pvm] vanhempien ja lapsen tapaamisia on peruttu kaksi kertaa, koska lapsi on ollut sairaana.

Peruuntumisista on ilmoitettu kantelijoille sähköpostilla, koska selvityksen mukaan ”[kantelijat] eivät vastaa sosiaalityöntekijän puheluihin”.

Lisäselvityksen mukaan sosiaalityöntekijä on yrittänyt tavoittaa kantelijoita useita kertoja heti kiireellisen sijoituksen jälkeen. Lisäselvityksen mukaan ensimmäisen tapaamisen järjestäminen on hidastunut sen vuoksi, että ”yhteydenpito [kantelijoiden] kanssa on ollut haastavaa, eivätkä [kantelijat] ole vastanneet sosiaalityöntekijän yhteydenottoopyyntöihin”.

Lisäselvityksessä todetaan myös, että sosiaalityöntekijät ovat [pvm] kertoneet kantelijoille, että heidän tarkoituksenaan on valmistella toinen yhteydenpidon rajoituspäätös, jossa rajoitetaan lapsen ja kantelijoiden yhteydenpitoa. Vanhemmille on järjestetty kuulemistilaisuus asiassa [pvm] ja rajoituspäätös on ollut voimassa samasta päivästä lukien.

Lastensuojelulain 54 §:n mukaan sijaishuollossa lapselle on turvattava hänen kehityksensä kannalta tärkeät, jatkuvat ja turvalliset ihmissuhteet. Lapsella on oikeus tavata vanhempiaan, sisaruksiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä vastaanottamalla vieraita tai vieraillemalla sijaishuoltopaikan ulkopuolella sekä pitää heihin muuten yhteyttä käyttämällä puhelinta tai lähettämällä ja vastaanottamalla kirjeitä tai niihin rinnastettavia muita luottamuksellisia viestejä taikka muita lähetyksiä.

Hyvinvointialueen ja lapsen sijaishuoltoapaikan on tuettava ja edistettävä lapsen ja hänen vanhempiensa sekä lapsen ja muiden hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Lapsen sijaishuolto on järjestettävä niin, että sijoituspaikan etäisyys ei ole este yhteydenpidolle lapselle läheisiin henkilöihin.

Lapsen ja vanhemman oikeus tavata toisiaan kuuluu perhe-elämään ja on turvattu perus- ja ihmisoikeutena. Sijaishuollossa olevan lapsen oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa on turvattu lapsen oikeuksien yleissopimuksen 9 artiklan 3 kohdassa. Lapsen yhteydenpito-oikeus liittyy myös perustuslain 10 §:ssä ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa turvattuun yksityis- ja perhe-elämän suojaan.

Sijaishuoltoon sijoitetun lapsen ja hänelle läheisten yhteydenpidosta sovitaan lähtökohtaisesti asiakassuunnitelmassa. Yhteydenpidosta voidaan sopia erityisestä syystä myös muutoin kuin asiakassuunnitelmassa. Tämä tarkoittaa tilanteita, joissa asiakassuunnitelmaa ei ole vielä ehditty tehdä taikka tarkistaa. Tällainen sopiminen on kuitenkin tarkoitettu poikkeukselliseksi ja väliaikaiseksi, ja asiasta on viipymättä sovittava kirjallisessa lapsen asiakassuunnitelmassa (HE 225/2004 vp, s. 74–75).

Kuten edellä kohdassa 3.3 olen tuonut esille, lastensuojelulain 62 ja 63 §:ssä säädetään yhteydenpidon rajoittamisen edellytyksistä ja perusteista.

Mikäli vanhemman vaatimukseen yhteydenpidosta ei voida suostua, on asiassa tehtävä viipymättä valituskelpoinen päätös lain edellytysten muutoin täytyessä.

Saamassani selvityksessä todettiin sosiaaliviranomaisen pyrkineen järjestämään tapaamisia heti lapsen syntymän jälkeen. Siinä ei ole kuitenkaan onnistuttu, koska selvityksen mukaan kantelijoiden tavoittaminen on ollut haasteellista.

Kummeksun selvityksessä esitettyjä syitä sille, miksei yhteydenpidosta ole voitu sopia kantelijoiden kanssa jo varhaisemmassa vaiheessa. Panin merkille, että kantelijoiden ja lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän välillä on ollut runsastakin viestinvaihtoa heti lapsen sijoituksen alkupäivistä alkaen. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on niin ikään ollut kantelijoiden kanssa yhteisessä neuvottelussa muutamia päiviä lapsen sijoituksen jälkeen, joskin neuvottelu on alun perin ollut tarkoitus pitää kantelijoiden toisen lapsen asioissa, mutta siinä kuitenkin keskusteltiin pääasiassa nyt kysymyksessä olevan lapsen asioista.

Toinen kantelijoista on myös vastannut [pvm] lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle hänen tiedustellessaan sitä, haluavatko vanhemmat, että lapsen ja kantelijoiden tapaamisia sovitaan, seuraavaa: ”Mitä te oikein kuvittelette, eikä teidän mielestänne vanhemmat halua nähdä lapsiaan? Totta kai haluamme nähdä tyttövauvamme, jonka te meiltä riistitte. Tapaamiset täytyy järjestää täällä - - -, jossa hänen on kasvettava, eikä missään takapajulassa, jonne te olette hänet nyt vieneet.”

Minulle toimitettujen asiakasasiakirjojen perusteella syntyy vaikutelma, että sosiaaliviranomaisella on jo varsin aikaisessa vaiheessa ollut tieto siitä, että kantelijat toivovat tapaamisia lapsen kanssa. Kun tapaamisia ei järjestetty, toimivaltaisen viranhaltijan olisi mielestäni pitänyt tehdä jo tässä vaiheessa valituskelpoinen yhteydenpidon rajoituspäätös. Saamani selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että nyt asiassa oli jääty yksinomaan odottamaan sitä, milloin kantelijoille sopisi asiassa pidettävä neuvottelu, vaikka vaatimukset lapsen tapaamiseksi ovat sinänsä jo ilmenneet muusta viestinvaihdosta.

Vielä kun otetaan huomioon se, että sosiaaliviranomaisen näkemyksen mukaan lapsen ja kantelijoiden yhteydenpitoa oli jo rajoitettu heti kiireellisen sijoituksen alussa siten, ettei lapsen olinpaikkaa ilmoitettu kantelijoille, myös lapsen tapaamisiin liittyvistä asioista olisi mielestäni tullut pyrkiä sopimaan viipymättä.

Lapsen tapaamisista on ilmeisesti lopulta päästy keskustelemaan vasta [pvm] pidetyssä neuvottelussa. Kantelijoille on tuolloin kerrottu, että sosiaalityöntekijä on valmistelemassa yhteydenpidon rajoituspäätöstä.

Lisäksi on kerrottu, että tapaamiset järjestetään - - - ja että niitä ”yritetään järjestää jo joulukuulle, mutta tammikuulla tapaaminen onnistuu varmasti”.

Kantelijoille on - - - 2021 pidetyssä yhteydenpidon rajoituspäätöksen kuulemistilaisuudessa kerrottu, että ensimmäinen mahdollinen aika tavata lasta on - - - 2022.

Toimivaltainen sosiaaliviranomainen on tehnyt päätöksen lapsen ja kantelijoiden yhteydenpidon rajoittamisesta samana päivänä ([pvm]) kuulemistilaisuuden jälkeen, tuolloin kantelijan vastasyntyneen lapsen kiireellinen sijoitus oli kestänyt jo lähes kuukauden.

Hallinto-oikeus on sittemmin [pvm] antamallaan päätöksellä kumonnut tämänkin sosiaaliviranomaisen tekemän päätöksen sen vuoksi, että päätöksestä ei ole ilmennyt se, missä laajuudessa eli kuinka usein lapsi voi tavata vanhempiaan, eikä se, miten pitkinä tapaamiset toteutetaan.

Saamani selvityksen mukaan se, että kantelijat ovat saaneet tavata lastaan ensimmäisen kerran vasta [pvm] eli lähes kahden kuukauden päästä lapsen syntymästä ja hänen kiireellisestä sijoituksestaan, on ilmeisesti ainakin osittain johtunut palveluntuottajan aikatauluista.

Totean, että lastensuojelulaissa on erikseen korostettu lapsen yhteydenpito-oikeuden merkitystä ja sosiaalihuollon viranomaisen velvollisuutta edistää sen toteutumista. Nähdäkseni lapsen laissa säädetyn yhteydenpito-oikeuden toteutuminen ei voi olla kiinni sosiaalihuollon viranomaisen vajavaisista mahdollisuuksista järjestää ja toteuttaa lapsen tapaamisia, sillä tällöin saatetaan perusteettomasti kaventaa lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpidon toteutumismahdollisuuksia.

Yhteydenpidon rajoittaminen on mahdollista ainoastaan lastensuojelulain 62 §:n 1 momentin edellytysten täyttyessä, mikäli lapsen yhteydenpidosta hänelle läheisiin henkilöihin ei ole voitu sopia asiakassuunnitelmassa tai muutoin.

3.5 Muut asiat

Kantelukirjoituksessaan kantelijat arvostelivat myös viranomaisen menettelyä muistutukseen vastaamisessa. Kantelijoiden mukaan he eivät saaneet 10.12.2021 tekemäänsä muistutukseen vastausta lainkaan.

Käytössäni olleen aluehallintoviraston päätöksen mukaan siellä on ollut käsiteltävänä muistutuksen käsittelyaikaa koskeva kantelu. Kantelu on ratkaistu ja aluehallintovirasto on pitänyt A:n yhteistoiminta-alueen menettelyä erittäin moitittavana, kun vastauksen antamisessa muistutukseen on mennyt kahdeksan kuukautta. Koska toinen valvova viranomainen on jo käsitellyt samaa asiaa koskevan kantelun, ei asia anna minulle aihetta enempään.

Lisäksi kantelu koski asiakassuunnitelman lähettämistä kantelijoille ja kutsua 4.4.2022 pidettyyn asiakassuunnitelmaneuvoitteluun. Asiassa saadun selvityksen mukaan huhtikuussa pidettävästä neuvottelusta oli sovittu edellisessä, 24.1.2022 pidetyssä asiakassuunnitelmaneuvoittelussa, joka videokuvattiin. Selvityksen mukaan tammikuussa pidetystä neuvottelusta kirjattuun suunnitelmaan oli merkitty seuraavan asiakassuunnitelmaneuvoittelun ajankohta ja se lähetettiin kantelijoille postitse. Tältä osin en väitteiden ristiriitaisuuden vuoksi voi ottaa asiaan kantaa.

Sikäli kuin asiassa oli vielä kysymys valvottuja tapaamisia koskevien merkintöjen saamisesta sosiaaliviranomaiselta, kirjoitus oli siinä määrin yksilöimätön, ettei siitä käynyt ilmi, milloin, kelle ja minkälaisen pyynnön kantelijat olivat viranomaiselle esittäneet. Tämän vuoksi en voi tähänkään asiaan ottaa enemmälti kantaa.

Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella katson, että muilta osin asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä toimenpiteitäni edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

4 TOIMENPITEET

Lastensuojeluviranomaisen menettely kohdassa 3.3 on loukannut vakavasti kantelijoiden perusoikeuksia. Siksi annan asiassa eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla huomautuksen lainvastaaisesta menettelystä ja velvollisuuden laiminlyönnistä.

Koska A:n yhteistoiminta-alue ei enää 1.1.2023 alkaen ole ollut velvollinen järjestämään lastensuojelun palvelua kuntalaisilleen, saatan B:n hyvinvointialueen tietoon sen, mitä olen tässä päätöksessäni todennut.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni B:n hyvinvointialueelle.